

Rolnummer 4936
Arrest nr. 21/2011 van 3 februari 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, en de rechters E. De Groot, A. Alen, J.-P. Snappe, J. Spreutels en P. Nihoul, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 6 mei 2010 in zake Charles Laevens en de bvba « Artimas » tegen de nv « Mercator Verzekeringen » en de vzw « Belgisch Bureau van de Autoverzekeraars », waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 25 mei 2010, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen, ingevoegd bij artikel 7 van de wet van 22 augustus 2002, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet door een verschil in behandeling tussen de volgende categorieën personen in te stellen, dat niet op een objectief criterium berust en dat niet redelijk verantwoord is, en meer bepaald :

- eerste onderdeel : een onderscheid tussen die categorie van personen die schade hebben en bestuurder zijn van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat betrokken is in een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die van schadevergoeding zouden zijn uitgesloten door de eigen WAM-verzekeraar, en de categorie van personen die schade hebben en bestuurder zijn van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat betrokken is in een ongeval waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die niet van schadevergoeding zouden zijn uitgesloten;

- tweede onderdeel : een onderscheid tussen die categorie van personen, bestuurder of eigenaar van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat betrokken is in een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die van schadevergoeding zouden zijn uitgesloten door de eigen WAM-verzekeraar, en de categorie van personen, bestuurder of eigenaar van een voertuig, dat betrokken is in een verkeersongeval en waarbij de schadelijder vergoed wordt door het Fonds overeenkomstig artikel 19*bis*-11, § 1, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen;

- derde onderdeel : een onderscheid tussen die categorie van personen, bestuurder van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat betrokken is in een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die van schadevergoeding zouden zijn uitgesloten door de eigen WAM-verzekeraar, en de categorie van personen, bestuurder van een voertuig, die vrijuit gaat om reden van een toevallig feit, waarbij de schadelijder vergoed wordt door het Fonds overeenkomstig artikel 19*bis*-11, § 1, 3°, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen;

- vierde onderdeel : een onderscheid tussen die categorie van personen, bestuurder of eigenaar van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat betrokken is in een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die van schadevergoeding zouden zijn uitgesloten door de eigen WAM-verzekeraar, en de categorie van personen, bestuurder of eigenaar van een voertuig, waarvan de aansprakelijkheid niet kan worden vastgesteld, dat

betrokken is in een ongeval waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden vastgesteld, en die in het kader van artikel 19*bis*-11, § 2, WAM-Wet wel schadevergoeding zouden kunnen bekomen vanwege de WAM-verzekeraars van de in het ongeval betrokken voertuigen, met uitzondering van die bestuurders wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het gedrang komt ? ».

Memories zijn ingediend door :

- Charles Laevens, wonende te 8000 Brugge, Schaarstraat 19, en de bvba « Artimas », met zetel te 8000 Brugge, Gulden Vlieslaan 47;

- de nv « Mercator Verzekeringen », met zetel te 9000 Gent, Kortrijksesteenweg 302;

- de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 22 december 2010 :

- zijn verschenen :

. Mr. E. Grégoire, advocaat bij de balie te Luik, *loco* Mr. D. Peeters, advocaat bij de balie te Brugge, voor Charles Laevens en de bvba « Artimas »;

. Mr. A. Grégoire, advocaat bij de balie te Luik, *loco* Mr. C. De Maesschalck, advocaat bij de balie te Brugge, voor de nv « Mercator Verzekeringen »;

. Mr. L. Schuermans, advocaat bij de balie te Turnhout, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers E. De Groot en J. Spreutels verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeshil*

Op 29 februari 2002 deed zich te Beernem een verkeersongeval voor, waarbij Charles Laevens, die op dat ogenblik een wagen bestuurde van de bvba « Artimas », en Radi Kazakov waren betrokken. Beide bestuurders werden door de strafrechter vrijgesproken van de hen ten laste gelegde feiten, omdat niet kon worden uitgemaakt wie van hen aansprakelijk was voor het ongeval.

Vervolgens vorderden Charles Laevens en de bvba « Artimas » bij de Politierechtbank te Brugge, op grond van artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, schadevergoeding, in gelijke delen, van de nv « Mercator Verzekeringen » en van de nv « AGF Belgium Insurance ». Bij vonnis van 19 december 2007 oordeelde de Politierechtbank, enerzijds, dat niet was aangetoond dat de nv « AGF Belgium Insurance » enig mandaat zou hebben om de verzekeraar van Radi Kazakov (« Allianz Bulgaria Insurance ») in rechte te vertegenwoordigen, en anderzijds, dat de wetgever met artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989

het geval voor ogen heeft gehad waarin meer dan twee voertuigen zijn betrokken bij een verkeersongeval, zodat die bepaling geen toepassing kan vinden in de voorliggende zaak die betrekking heeft op een ongeval waarbij slechts twee voertuigen waren betrokken. Er anders over oordelen zou, volgens de Politierechtbank, in strijd zijn met artikel 3, § 1, vierde lid, 1°, en artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989.

Tegen dat vonnis tekenden Charles Laevens en de bvba « Artimas » hoger beroep aan bij de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge. De Rechtbank stelt vast dat in artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 sprake is van « verscheidene voertuigen », en dat dat artikel is aangenomen naar aanleiding van het arrest nr. 96/2000 van 20 september 2000 van het Hof, waarvan de feiten betrekking hadden op een ongeval met drie voertuigen. De Rechtbank is van oordeel dat, ofschoon noch de wet zelf, noch de parlementaire voorbereiding een duidelijke aanwijzing geven over het aantal voertuigen dat bij het ongeval moet zijn betrokken opdat dat artikel van toepassing is, de wijze waarop de regel is geformuleerd wijst op een ongeval waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken. In de bepaling wordt immers gesteld dat de schadevergoeding van de benadeelde wordt verdeeld onder de verzekeraars (meervoud) die de burgerlijke aansprakelijkheid van « deze » (de andere) voertuigen dekken, wat volgens de Rechtbank erop wijst dat naast de benadeelde nog minstens twee voertuigen moeten zijn betrokken. Wanneer artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 in die zin wordt geïnterpreteerd, is die bepaling, volgens de appellanten, discriminerend voor bepaalde categorieën van bestuurders. Zij verzoeken de Rechtbank om daarover een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof. De Rechtbank acht het vervolgens nodig om op dat verzoek in te gaan.

III. *In rechte*

- A -

A.1. De Ministerraad wijst erop dat het Hof in zijn arrest nr. 96/2000 van 20 september 2000 heeft geoordeeld dat artikel 80, § 1, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen niet bestaanbaar was met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het de tegemoetkoming van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds weigerde aan de categorie van personen die werden verwond terwijl ze zich in een voertuig bevonden waarvan de bestuurder geen enkele fout heeft begaan, naar aanleiding van een ongeval dat is veroorzaakt door een ander voertuig dat door een verplichte verzekering is gedekt, maar die niet schadeloos werden gesteld om de enige reden dat noch de verklaringen van de betrokken personen, noch van getuigen, noch een materieel element het mogelijk maakten vast te stellen, onder de bestuurders van het tweede en het derde voertuig die eveneens aanwezig waren op de plaats van het ongeval, wie een fout had begaan met betrekking tot het ongeval. Om aan die uitspraak tegemoet te komen, heeft de wetgever bij artikel 7 van de wet van 22 augustus 2002 houdende diverse bepalingen betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, een hoofdstuk IVbis (« Regels met betrekking tot de vergoeding van bepaalde schade veroorzaakt door motorrijtuigen ») ingevoerd in de wet van 21 november 1989.

A.2. Volgens de Ministerraad is de niet-identificatie van een motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt een andere omstandigheid dan die waarbij verscheidene (geïdentificeerde) voertuigen bij het ongeval zijn betrokken, maar waarbij het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt. In het eerste geval wordt het Gemeenschappelijk Waarborgfonds in de plaats gesteld van de aansprakelijke persoon en draagt dat Fonds de schadelast. In het tweede geval wordt de schadelast overeenkomstig artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 in gelijke delen verdeeld onder de verzekeraars - of het Gemeenschappelijk Waarborgfonds in bepaalde omstandigheden - die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurders van de betrokken voertuigen dekken, met uitzondering van de verzekeraars van degenen wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt. Aan het feit dat benadeelde personen geen vergoeding zouden ontvangen ingevolge de onmogelijkheid om de schuld voor het ongeval toe te wijzen aan de bestuurder(s) van één of meer in een ongeval betrokken voertuigen, heeft de wetgever met artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 dus een einde gemaakt, door de schadelast in gelijke delen te verdelen onder de verzekeraars.

A.3.1. Volgens de Ministerraad biedt noch de wet, noch de parlementaire voorbereiding uitsluitel over het aantal voertuigen dat in het ongeval moet zijn betrokken opdat de in het geding zijnde bepaling toepassing kan vinden. In het arrest nr. 96/2000 zou het Hof zich evenmin hebben uitgesproken over die vraag. Het feit dat in dat arrest sprake is van drie voertuigen, zou uitsluitend te maken hebben gehad met de feiten van de zaak die hangende was voor de verwijzende rechter.

A.3.2. De Ministerraad wijst erop dat bepaalde rechtsleer, weliswaar met een zekere terughoudendheid, op grond van een taalkundige interpretatie van het in artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 vervatte woord « verscheidene », heeft geoordeeld dat voor de toepassing van die bepaling « wellicht meer dan twee voertuigen zijn vereist ». Hij meent echter dat die interpretatie steunt op een verkeerde lezing van de wet en dat ze zou leiden tot een niet-verantwoord verschil in behandeling tussen verkeersslachtoffers, naargelang twee of meer voertuigen zijn betrokken bij het ongeval. De Ministerraad is bijgevolg van oordeel dat indien de in het geding zijnde bepaling wordt geïnterpreteerd in die zin dat voor de toepassing ervan meer dan twee voertuigen betrokken moeten zijn bij het ongeval, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet zijn geschonden. Indien de in het geding zijnde bepaling echter wordt geïnterpreteerd in die zin dat voor de toepassing ervan minstens twee voertuigen moeten zijn betrokken bij het ongeval, zouden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet zijn geschonden.

A.4.1. Charles Laevens en de bvba « Artimas » menen dat de rechtsleer die stelt dat voor de toepassing van de in het geding zijnde bepaling meer dan twee voertuigen moeten zijn betrokken bij het ongeval, meer vragen onbeantwoord laat dan dat er oplossingen worden aangeboden. Zij menen dat noch de wetsbepaling zelf, noch de parlementaire voorbereiding ervan doen blijken dat meer dan twee voertuigen betrokken moeten zijn bij het ongeval.

A.4.2. Charles Laevens en de bvba « Artimas » zijn van oordeel dat de misvatting over het aantal voertuigen voortvloeit uit het in de in het geding zijnde bepaling gebruikte woord « verscheidene ». In het voorontwerp van wet werd nochtans de term « verschillende » gebruikt. Het is pas na het advies van de Raad van State, waarin de term « verscheidene » werd gebruikt, dat in het ontwerp en de wet zelf de term « verscheidene » werd opgenomen, dit zonder enige reden of uitleg, en wellicht toevallig. Het woord « verscheidene » houdt in zijn normale betekenis in « meer dan één ». In de Franstalige tekst wordt overigens de term « plusieurs » gebruikt, wat ook « meer dan één » betekent.

A.5. Net zoals de Ministerraad menen Charles Laevens en de bvba « Artimas » dat er niet nuttig kan worden verwezen naar de feitelijke omstandigheden die ten grondslag lagen aan het arrest nr. 96/2000 van het Hof. Bovendien dient volgens hen ook rekening te worden gehouden met de arresten nrs. 26/95, 80/98, 147/2001 en 86/2003. Zij wijzen erop dat de ongrondwettigheid die in het arrest nr. 96/2000 werd vastgesteld betrekking had op artikel 80, § 1, eerste lid, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen. In dat arrest ging het over een ongelijkheid tussen personen die al dan niet recht hebben op vergoeding door het Gemeenschappelijk Waarborgfonds. Artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 voorziet niet in een vergoeding door dat Fonds, maar wel door de verzekeraars van de bij het ongeval betrokken voertuigen. Met de voormelde arresten heeft het Hof telkens een schending vastgesteld van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Bij het ongeval dat als feitelijke grondslag diende voor het arrest nr. 86/2003, waarmee een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet door artikel 4, § 1, van de wet van 21 november 1989 werd vastgesteld, waren slechts twee voertuigen betrokken, zodat de verwijzing naar het arrest nr. 96/2000 niet nuttig is. Charles Laevens en de bvba « Artimas » wijzen nog erop dat artikel 4, § 1, van de wet van 21 november 1989 ingrijpend werd gewijzigd bij wet van 22 augustus 2002. Dat de wetgever zich daarbij heeft willen conformeren aan de diverse arresten van het Hof blijkt duidelijk uit de parlementaire voorbereiding. Het voorontwerp van wet voorzag in nog een aantal andere uitsluitingen dan die met betrekking tot de bestuurder wat de materiële schade betreft. Omdat de afdeling wetgeving van de Raad van State bezwaren had bij die uitsluitingen, heeft de wetgever ervoor geopteerd ze te schrappen. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat hij daarmee de « geest » van de arresten van het Hof heeft willen eerbiedigen. Het is dan ook duidelijk dat de wetgever geen nieuwe ongelijkheid in het leven heeft willen roepen.

A.6. Charles Laevens en de bvba « Artimas » zijn van oordeel dat, indien de in het geding zijnde bepaling wordt geïnterpreteerd in die zin dat voor de toepassing ervan meer dan twee voertuigen betrokken moeten zijn bij het ongeval, een onverantwoord verschil in behandeling in het leven wordt geroepen tussen, enerzijds, de bestuurder die niet aansprakelijk is voor het ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken, waarvan de aansprakelijkheid evenmin kan worden bepaald, en die niet voor vergoeding in aanmerking zou komen, en anderzijds, de bestuurder die niet aansprakelijk is voor het ongeval waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken, waarvan evenmin de aansprakelijkheid kan worden aangetoond, in welk geval de verscheidene verzekeraars wel tot vergoeding zijn gehouden. Zij menen dat dit verschil in behandeling niet steunt op een objectief criterium.

A.7. De nv « Mercator Verzekeringen » is van oordeel dat het eerste onderdeel van de prejudiciële vraag ontkennend dient te worden beantwoord. Zij verwijst daarbij naar artikel 3, § 1, eerste lid, van de wet van 21 november 1989, volgens hetwelk de verzekering moet waarborgen dat benadeelden schadeloos worden gesteld wanneer burgerrechtelijke aansprakelijkheid wordt vastgesteld. Artikel 4, § 1, van die wet bepaalt dat niemand van het voordeel van de vergoeding kan worden uitgesloten om reden van zijn hoedanigheid van verzekerde, met uitzondering van de bestuurder van het motorrijtuig, wanneer hij geen lichamelijke letsels heeft opgelopen. Het is dus een essentiële voorwaarde voor vergoeding dat er een aansprakelijke partij kan worden aangewezen. De bestuurder van een voertuig, betrokken in een ongeval met een ander voertuig, waarbij de aansprakelijke voor het ongeval niet kan worden bepaald, kan geen vergoeding verkrijgen van zijn verzekeraar. Hetzelfde geldt voor een bestuurder die in een ongeval is betrokken met meer dan twee voertuigen. In dit geval zal de bestuurder slechts vergoeding verkrijgen van de verzekeraars van de andere voertuigen (niet van de verzekeraar van zijn eigen voertuig), op voorwaarde dat zijn aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt. De bestuurder van het voertuig dat in het ongeval was betrokken en die niet aansprakelijk werd gesteld wegens twijfel, kan geen vergoeding verkrijgen. De bestuurder wiens aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt en die betrokken is in een ongeval met meer dan twee voertuigen waarbij niet kan worden bepaald of het tweede dan wel het derde voertuig aansprakelijk is, diende, teneinde de bestaande ongelijkheid tussen die bestuurder en de bestuurder wiens aansprakelijkheid ook ongetwijfeld niet in het geding komt maar betrokken raakte in een ongeval waarbij de aansprakelijke niet is geïdentificeerd, weg te werken, ook te worden vergoed. Vermits bij een ongeval met slechts twee voertuigen geen sprake kan zijn van een bestuurder wiens aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt, is het criterium gebaseerd op het aantal voertuigen relevant om het verschil in behandeling te verantwoorden.

A.8. De nv « Mercator Verzekeringen » meent dat ook ontkennend moet worden geantwoord op het tweede onderdeel van de prejudiciële vraag. Zij wijst in dit kader nogmaals erop dat artikel 19bis-11, § 1, van de wet van 21 november 1989 niet voorziet in een mogelijkheid van vergoeding door de eigen verzekeraar. Enkel de bestuurder wiens aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt, komt in aanmerking voor vergoeding. Bestuurders of eigenaars die aanspraak maken op vergoeding van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds zijn telkens benadeelden van wie de aansprakelijkheid niet in het geding is en die geen vergoeding kunnen verkrijgen van de verzekeraar van het andere voertuig.

A.9. Het derde onderdeel van de prejudiciële vraag dient volgens de nv « Mercator Verzekeringen » eveneens ontkennend te worden beantwoord. Zij is van oordeel dat in het kader van artikel 19bis-11, § 1, 3°, van de wet van 21 november 1989 enkel de bestuurders van wie de aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt, vergoeding kunnen verkrijgen van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds. De verzekeraar van de bestuurder die het ongeval heeft veroorzaakt maar vrijuit gaat wegens een toevallig feit, is niet gehouden tot schadeloosstelling. De bestuurder van dat voertuig komt evenmin in aanmerking om te worden vergoed door het Gemeenschappelijk Waarborgfonds. In artikel 19bis-11, § 1, 3°, van de wet is immers sprake van een « benadeelde ».

A.10. Volgens de nv « Mercator Verzekeringen » dient ook het laatste onderdeel van de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord. Zij meent dat de bestuurders of de eigenaars van een voertuig, in alle mogelijke situaties, slechts in aanmerking komen voor vergoeding door de verzekeraars van de andere bij het ongeval betrokken voertuigen, in zoverre hun eigen aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt. Er kan bijgevolg geen sprake zijn van een discriminatie.

A.11. De nv « Mercator Verzekeringen » besluit dat de verzekeraar slechts gehouden is een benadeelde te vergoeden wanneer die laatste schade heeft geleden door de fout van een verzekerde. Als er geen fout is en bijgevolg geen aansprakelijkheid kan worden vastgesteld, kan slechts de schade worden vergoed van diegene die ongetwijfeld niet aansprakelijk is. De eigen verzekeraar kan de schade van de aansprakelijke bestuurder niet vergoeden. Ook wanneer een verzekerde bestuurder wordt vrijgesproken op basis van twijfel, is zijn verzekeraar niet gehouden tot vergoeding. Er anders over oordelen zou erop neerkomen dat het aansprakelijkheidsstelsel gebaseerd op fout, schade en causaal verband, zou worden verlaten ten voordele van een stelsel van objectieve aansprakelijkheid. De wetgever heeft met de in het geding zijnde bepaling uitdrukkelijk erin willen voorzien dat diegenen ten aanzien van wie geen enkele twijfel bestaat dat zij niet aansprakelijk zijn, ook in aanmerking komen voor vergoeding. Maar er moet dan wel nog minstens één aansprakelijke persoon overblijven, wat niet het geval is wanneer slechts twee voertuigen zijn betrokken in een ongeval en de bestuurders van beide voertuigen op grond van twijfel worden vrijgesproken.

- B -

B.1. Artikel 4, § 1, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, zoals gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 22 augustus 2002 houdende diverse bepalingen betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen, bepaalt :

« Niemand kan van het voordeel van de vergoeding uitgesloten worden om reden van zijn hoedanigheid van verzekerde, met uitzondering van diegene die van alle aansprakelijkheid ontheven is krachtens artikel 18 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Van het voordeel van de vergoeding kunnen nochtans worden uitgesloten, wanneer ze geen lichamelijke letsels hebben opgelopen :

- de bestuurder van het motorrijtuig ».

Artikel 19bis-11 van de wet van 21 november 1989, zoals ingevoegd bij artikel 7 van de voormelde wet van 22 augustus 2002, bepaalt :

« § 1. Elke benadeelde kan van het [Gemeenschappelijk Waarborgfonds] de vergoeding bekomen van de schade die door een motorrijtuig is veroorzaakt :

1°) wanneer de verzekeringsonderneming failliet verklaard is;

2°) wanneer de vergoedingen verschuldigd zijn door een verzekeringsonderneming, die na afstand of intrekking van de toelating in België of na het, met toepassing van artikel 71, §§ 1, derde lid, en 2, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen, opgelegde verbod van activiteit, haar verplichtingen niet nakomt;

3°) wanneer geen enkele verzekeringsonderneming tot die vergoeding verplicht is om reden van een toevallig feit waardoor de bestuurder van het voertuig dat het ongeval veroorzaakte, vrijuit gaat;

4°) wanneer in geval van diefstal, geweldpleging of heling, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe het motorrijtuig aanleiding kan geven, niet verzekerd is, overeenkomstig de wettelijk geoorloofde uitsluiting;

5°) indien binnen drie maanden na de datum waarop hij zijn verzoek tot schadevergoeding heeft ingediend bij de verzekeringsonderneming van het voertuig waarmee, door deelneming aan het verkeer, het ongeval is veroorzaakt of bij haar schaderegelaar, die verzekeringsonderneming of haar schaderegelaar hem geen met redenen omkleed antwoord op de diverse punten in het verzoek heeft verstrekt;

6°) indien de verzekeringsonderneming heeft nagelaten om een schaderegelaar aan te wijzen;

7°) indien het motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt, niet kan worden geïdentificeerd; in dat geval wordt het Fonds in de plaats gesteld van de aansprakelijke persoon;

8°) wanneer geen enkele verzekeringsonderneming tot die vergoeding verplicht is hetzij omdat de verzekeringsplicht niet nageleefd werd, hetzij de verzekeringsonderneming binnen twee maanden na het ongeval niet kan geïdentificeerd worden.

§ 2. In afwijking van 7°) van de voorgaande paragraaf, indien verscheidene voertuigen bij het ongeval zijn betrokken en indien het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, wordt de schadevergoeding van de benadeelde persoon in gelijke delen verdeeld onder de verzekeraars die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurders van deze voertuigen dekken, met uitzondering van degenen wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt ».

B.2. Ofschoon de prejudiciële vraag uit vier onderdelen bestaat, dient te worden vastgesteld dat meerdere van die onderdelen elkaar overlappen. In essentie wordt het Hof gevraagd of artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 4, § 1, tweede lid, van die wet, bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, doordat een verschil in behandeling in het leven wordt geroepen tussen, enerzijds, de bestuurders of eigenaars van een voertuig die schade hebben geleden bij een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken en waarbij het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt en, anderzijds, de bestuurders of eigenaars van een voertuig die schade hebben geleden bij een ongeval waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken en waarbij het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, en de bestuurders of eigenaars van een voertuig, die schade hebben geleden bij een ongeval en die zich bevinden in één van de omstandigheden die aanleiding geven tot vergoeding door het Gemeenschappelijk Waarborgfonds. Terwijl de eerste categorie geen recht zou hebben op schadevergoeding, zou de tweede categorie dat recht wel hebben op grond van artikel 19bis-11, §§ 1 of 2, van de wet van 21 november 1989.

B.3. Krachtens artikel 19bis-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 wordt de schadevergoeding van de benadeelde persoon, indien verscheidene voertuigen bij het ongeval zijn betrokken en indien het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, in gelijke delen verdeeld onder de verzekeraars die de burgerrechtelijke

aansprakelijkheid van de bestuurders van die voertuigen dekken, met uitzondering van degenen wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt.

Uit de motivering van de verwijzingsbeslissing en de wijze waarop de prejudiciële vraag is geformuleerd, blijkt dat het verwijzende rechtscollege die bepaling interpreteert in die zin dat voor de toepassing ervan meer dan twee voertuigen betrokken moeten zijn bij het ongeval.

B.4.1. De memorie van toelichting bij het ontwerp dat heeft geleid tot de wet van 22 augustus 2002, vermeldt met betrekking tot de in het geding zijnde bepaling :

« Opnieuw gaat het hier om het hernemen van bestaande bepalingen, te weten artikel 80, § 1, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, die, wat betreft de punten 5°) tot 8°) worden aangepast aan de bepalingen van de vierde richtlijn, met name de artikelen 6.1, en 7, *in fine*, alsook aan het arrest 96/2000 van 20 september 2000 van het Arbitragehof.

[...]

§ 2 komt het arrest 96/2000 van 20 september 2000 van het Arbitragehof na, dat artikel 80, § 1, lid 1 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen betreft.

Dit arrest heeft de tussenkomst van het gemeenschappelijk fonds ingevolge een toevallig feit uitgesloten bij een ongeval waarbij verschillende voertuigen betrokken zijn zonder dat hun verantwoordelijkheid kan worden vastgesteld zodat de gekwetste personen niet kunnen vergoed worden. Het Hof heeft evenwel besloten tot een discriminatie van de slachtoffers met betrekking tot de tussenkomst van het gemeenschappelijk fonds in geval van niet-identificatie van het voertuig.

Teneinde elke discriminatie weg te werken, voorziet de tekst een verdeling van de vergoeding van de slachtoffers in gelijke delen tussen al de in het ongeval betrokken voertuigen, zelfs indien men niet kan vaststellen welk(e) voertuig(en) het werkelijk veroorzaakt heeft. Uiteraard is het toepassingsgebied van deze bepaling beperkt tot ongevallen die zich op het Belgisch grondgebied hebben voorgedaan » (*Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, DOC 50-1716/001, pp. 17-18).

B.4.2. Daaruit blijkt dat het de bedoeling was om in artikel 19*bis*-11 van de wet van 21 november 1989 over te nemen wat reeds was bepaald in artikel 80, § 1, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, evenwel met wijzigingen die noodzakelijk waren ten gevolge van Europese regelgeving en van rechtspraak van het Hof. Met de in artikel 19*bis*-11, § 2, vervatte regel heeft de wetgever meer bepaald tegemoet willen komen aan het arrest nr. 96/2000 van 20 september 2000, dat betrekking had op de

bestaanbaarheid van artikel 80, § 1, van de voormelde wet van 9 juli 1975 met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.5. In dat arrest nr. 96/2000 heeft het Hof geoordeeld :

« B.2. De prejudiciële vraag nodigt het Hof uit te onderzoeken of er, wat de tussenkomst van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds tot vergoeding van de schade voortvloeiende uit lichamelijke letsels veroorzaakt door een motorvoertuig betreft, een verantwoording is voor het onderscheid tussen de twee onderstaande categorieën van personen :

- enerzijds, de slachtoffers van een verkeersongeval wanneer de identiteit van het motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt niet is vastgesteld of wanneer geen enkele verzekeringsonderneming tot vergoeding is verplicht, hetzij om reden dat de verzekeringsplicht niet werd nageleefd, hetzij om reden van een toevallig feit waardoor de bestuurder van het voertuig dat het ongeval veroorzaakte, vrijuit gaat;

- anderzijds, de slachtoffers van een verkeersongeval wanneer niet kon worden uitgemaakt welke van de bij het ongeval betrokken bestuurders aansprakelijk is.

De in het geding zijnde bepalingen, inzonderheid artikel 80, § 1, eerste lid, 1° en 2°, hebben tot gevolg dat het Gemeenschappelijk Waarborgfonds dient tussen te komen ten aanzien van de eerstgenoemde categorie van personen, terwijl niet in die tussenkomst is voorzien ten aanzien van de tweede categorie van personen.

[...]

B.4.2. Terwijl de wetgever in 1971 beoogde de tegemoetkoming van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds te garanderen omdat het 'om redenen van sociale rechtvaardiging niet past de slachtoffers van verkeersongevallen zonder schadeloosstelling te laten, wanneer deze niet kunnen worden vergoed' (*Parl. St.*, Senaat, 1970-1971, nr. 570, p. 52), heeft hij evenwel in 1975 in een beperkte tegemoetkoming voorzien van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds en zulks op grond van volgende verantwoording van het amendement van de Regering dat tot de in het geding zijnde bepaling zou leiden :

' Volgens de tekst van het 2° van § 1 van artikel 50 zoals hij in het Doc. 570 was opgesteld, was de tussenkomst van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds verplichtend in om 't even welke hypothese van niet-interventie van een toegelaten verzekeringsmaatschappij; dit had, bijvoorbeeld, betrekking op alle beperkingen die door de wetgeving op de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen aan het vergoeden der benadeelde personen worden opgelegd.

De geldelijke gevolgen van die beschikking zouden zeer zwaar geweest zijn. Dit is de reden waarom het amendement de tekst overneemt van de oorspronkelijke wet op de controle der verzekeringsondernemingen (Doc. Senaat 269) waarin de tussenkomst van het Fonds voorzien was wanneer, ingevolge de niet-naleving der verzekeringsverplichting, geen enkele toegelaten verzekeringsonderneming door de wet tot schadevergoeding verplicht is. Die zienswijze is trouwens ook die van het wetsontwerp op de verplichte verzekering van de

burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen (art. 20, § 1, 2°), dat reeds door de Kamer werd goedgekeurd.

Het amendement voert, bovendien, een beschikking in die de wil weergeeft van de leden der Commissie van Economische Zaken om de verplichte tussenkomst van het Fonds uit te breiden tot het herstel van de schade die veroorzaakt wordt door een verkeersongeval dat aan een toeval te wijten is (Doc. Senaat, 570, blz. 52) ' (*Parl. St.*, Senaat, 1974-1975, nr. 468-2, p. 19).

B.5.1. Rekening houdend met het beoogde doel van de regelgeving en met de budgettaire mogelijkheden van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds, dat moet worden gefinancierd met bijdragen van de verzekeringsmaatschappijen die toegelaten zijn om de burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorvoertuigen te verzekeren (artikel 79, § 4), is het niet onredelijk dat de wetgever de tussenkomst van het Fonds beperkt.

B.5.2. De wetgever heeft aldus de tegemoetkoming van het Fonds enkel toegekend in elk van de in artikel 80, § 1, eerste lid, beschreven gevallen.

B.5.3. Het is in het licht van de onder B.4.2 beschreven doelstellingen en rekening houdend met de beperkingen die zij inhouden dat de grondwettigheid van de in het geding zijnde bepalingen moet worden onderzocht.

B.6. Het staat niet aan het Hof te zeggen of het billijk zou zijn andere gevallen toe te voegen aan die waarin op beperkende wijze is voorzien in de wet of om te beoordelen of het opportuun is de verplichtingen van het Fonds te verzwaren. Het Hof kan enkel onderzoeken of, in zoverre de betwiste bepalingen aan de in de verwijzingsbeslissing aangegeven categorie van personen niet toestaan de tegemoetkoming van het Fonds te verkrijgen, zij een onverantwoord verschil in behandeling in het leven roepen.

B.7.1. Het gaat om de categorie van personen die verwond werden terwijl ze zich in een voertuig bevonden waarvan de bestuurder geen enkele fout heeft begaan, naar aanleiding van een ongeval dat is veroorzaakt door een ander voertuig dat door een verplichte verzekering is gedekt, maar die niet schadeloos worden gesteld om de enige reden dat noch de verklaringen van de betrokken personen, noch van getuigen, noch een materieel element het mogelijk maken vast te stellen, onder de bestuurders van het tweede en een derde voertuig die eveneens aanwezig waren op de plaats van het ongeval, wie een fout heeft begaan met betrekking tot het ongeval.

B.7.2. Die personen bevinden zich in een situatie die, ten aanzien van de doelstellingen van de wetgever, in alle opzichten soortgelijk is met diegene die in artikel 80, § 1, eerste lid, van de wet worden vermeld. De enkele omstandigheid dat het niet mogelijk is geweest vast te stellen wie aansprakelijk is voor het ongeval, terwijl dat artikel enkel het geval vermeldt waarin de aansprakelijke niet is geïdentificeerd, is niet relevant om het bekritiseerde verschil in behandeling te verantwoorden.

B.8. De prejudiciële vraag dient binnen de in B.7.1 nader bepaalde perken bevestigend te worden beantwoord ».

B.6.1. Het arrest nr. 96/2000 had betrekking op de situatie van de « categorie van personen die verwond werden terwijl ze zich in een voertuig bevonden waarvan de bestuurder geen enkele fout heeft begaan, naar aanleiding van een ongeval dat is veroorzaakt door een ander voertuig dat door een verplichte verzekering is gedekt, maar die niet schadeloos worden gesteld om de enige reden dat [het niet mogelijk is] vast te stellen, onder de bestuurders van het tweede en een derde voertuig die eveneens aanwezig waren op de plaats van het ongeval, wie een fout heeft begaan met betrekking tot het ongeval », maar die situatie verschilt niet wezenlijk van de situatie van de bestuurders of de eigenaars van een voertuig die schade hebben geleden bij een ongeval waarbij slechts één ander voertuig is betrokken en waarbij het niet mogelijk is vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt. In beide gevallen leidt de onmogelijkheid om vast te stellen welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, ertoe dat de benadeelde persoon niet kan worden vergoed volgens de gemeenrechtelijke regels van het aansprakelijkheidsrecht.

B.6.2. De omstandigheid dat het in het arrest nr. 96/2000 ging om de situatie van de « categorie van personen die [...] zich in een voertuig bevonden waarvan de bestuurder geen enkele fout heeft begaan », doet daar niets van af, vermits, wanneer bij rechterlijke beslissing wordt vastgesteld, naar aanleiding van een ongeval waarbij meerdere voertuigen zijn betrokken - ongeacht of er bij het ongeval twee, dan wel meer dan twee voertuigen zijn betrokken -, dat niet kan worden bepaald welk voertuig het ongeval heeft veroorzaakt, geen enkele van de betrokken bestuurders aansprakelijk kan worden geacht voor het ongeval.

B.7. De parlementaire voorbereiding bevat geen enkele verantwoording voor een op het aantal voertuigen gebaseerd verschil in behandeling. Volgens de Ministerraad is het niet de bedoeling geweest van de wetgever om het toepassingsgebied van artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 te beperken tot ongevallen waarbij meer dan twee voertuigen zijn betrokken.

B.8. Artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989, in de interpretatie dat het geen toepassing kan vinden wanneer slechts twee voertuigen zijn betrokken bij een ongeval, is derhalve niet bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.9. Het lezen van de in het geding zijnde bepaling in samenhang met artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989 leidt niet tot een andere conclusie.

B.10. In de in B.3 vermelde interpretatie van de in het geding zijnde bepaling, dient de prejudiciële vraag bevestigend te worden beantwoord.

B.11.1. Artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 kan echter ook zo worden geïnterpreteerd dat voor de toepassing ervan twee of meer voertuigen moeten zijn betrokken bij het ongeval. In de Nederlandstalige versie van die bepaling kan het woord « verscheidene » immers worden geïnterpreteerd als « meer dan één », wat het gebruik van het woord « plusieurs » in de Franstalige versie bevestigt.

B.11.2. Artikel 4, § 1, tweede lid, van de wet van 21 november 1989, volgens hetwelk de bestuurder van een motorrijtuig van het voordeel van de vergoeding kan worden uitgesloten wanneer hij geen lichamelijke letsels heeft opgelopen, doet geen afbreuk aan die interpretatie. Die bepaling brengt bij de toepassing van het aldus geïnterpreteerde artikel 19*bis*-11, § 2, van die wet niet met zich mee dat de verzekeraar die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de benadeelde bestuurder dekt, niet zou zijn gehouden tot vergoeding van de schade overeenkomstig die laatste bepaling. Artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 bevat geen enkele beperking op het vlak van de hoedanigheid van de « benadeelde persoon » ten aanzien van de vergoedingsplichtige verzekeraars, noch een verwijzing naar artikel 4, § 1, tweede lid, van die wet. Terwijl die laatste bepaling past in het kader van een stelsel dat is gebaseerd op aansprakelijkheid en aansprakelijkheidsverzekeringen, kan de in artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 vervatte regeling worden beschouwd als een automatische vergoedingsregeling gebaseerd op een wettelijke verplichting van de verzekeraars die de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe motorrijtuigen aanleiding kunnen geven, dekken (met uitzondering van de verzekeraars van de bestuurders wier aansprakelijkheid ongetwijfeld niet in het geding komt).

B.12. In die interpretatie van de in het geding zijnde bepaling, dient de prejudiciële vraag ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- Aldus geïnterpreteerd dat artikel 19*bis*-11, § 2, van de wet van 21 november 1989 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen geen toepassing kan vinden wanneer slechts twee voertuigen zijn betrokken bij een ongeval, schendt die bepaling, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 4, § 1, tweede lid, van die wet, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- Aldus geïnterpreteerd dat artikel 19*bis*-11, § 2, van dezelfde wet van 21 november 1989 toepassing kan vinden wanneer twee of meer voertuigen zijn betrokken bij een ongeval, schendt die bepaling, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 4, § 1, tweede lid, van die wet, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 3 februari 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt